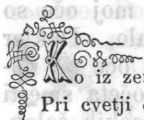

Štev. 8. V Celovcu 1. avgusta 1865. VIII. tečaj.

V spomladi.

(Spisal Dr. G. Krek.)

O iz zemlje pomlad priklje,

Pri cvetji cvetje se zbudi;

Ko spet gorkejše solnce sije,

Serce mi v persih oživí.

Vesel poslušam ptičic petje,

Navdaja rožic duh me mlad;

Prijazno mika me v zavetje

Kristalnega potoka hlad.

V veselji vse se giblje, peva

V glasovih sladkih šepetá;

Še šibka biljka razodeva,

Da brez ljubezni ni sercá.

Da bi kdaj gosli zlate bile,

I lok srebrni bil mi v dár,

Bi strune stvarnika slavile,

Ljubezni bi slavile žár.

Skušnjave in skušnje.

(Spisal Dr. J. Mencinger.)

VI. (Dalje.)

Popotovala sta dalje po planinah in verhovih, videla sta imenitna gorska jezera, železne rudnike, globoko dolino Trento, kjer Soča izvira, mojstransko in korensko dolino; potem sta dalje v krogu gorá nad Savico prišla na južno stran in s Černe persti gledala na slovensko zemljo, na sinje morje, ktero je bilo nekđaj slovansko, na globoko Furlanijo in na beneško planjavo do prodov reke Taliventa.

Tukaj sta jemala slovo od gorá, kterih se nista mogla nagledati, čeravno sta se po njih trudila veliko dni. Vekoslav je bil bolj kakor kdaj poln visokih misli; saj je tudi duh toliko bolj živ in prost, kolikor više je nad navadnim svetnim hrupom. Ko sta tako sedela pol na kranjski gori, pol na goriški zemlji, jame Martiń govorniti: „Ločitva od gorá, ktere čez nekaj dni morebiti zapustim, da jih več videl ne bom, odpira mi serce in moram vam nekaj

razodeti, kar sem že davno namenil, pa iz več vzrokov poprej nisem smel povedati. — Rekel sem vam precej drugi dan, ko sva se videla, da sem vaš prijatelj. Vi ste po pravici veliko dni dvomili nad resnico mojih besed, ker vam vzroka nisem odkril. Danes naj vam povem, zakaj sem vam prijatelj in še kaj več.

„Moj oče so bili sin kmečkih, srednje premožnih staršev. Ker so bili prav bistre glave, dali so je v Ljubljano v šole. Perva leta so dobivali hrano od doma, v viših šolah pa so si s pridnostjo in poštenostjo toliko prislužili, da so še včasih kake goldinarje staremu očetu poslali. Ko so bili moj oče v osmi šoli, izgubé očeta, mati so že prej umerli. Moj oče niso imeli družega sorodnika kakor brata in sestro, ktera sta po očetu precej podedovala; tudi moj oče so jima pustili svojo dedšino, ko jim ni denarja manjkalo. Dokler so moj stari oče živeli, pričakovali so sploh, da moj oče po dokončani osmi šoli stopijo v duhovni stan. Po starega očeta smerti pa si namenijo iti na Dunaj zdravništva se učiti na visokih šolah. Nihče jih ni mogel odverniti od tega sklepa. Očetova sestra se je jokala in prosila, brat je bil ves razkačen, spodil je mojega očeta od hiše in mu prepovedal še kdaj verniti se domú. Tako so se moj oče v domačem sovrastvu podali na Dunaj. Tam se jim je večidel dobro godilo, pa včasih so imeli tudi slabe, lačne dnove, ker niso imeli drugega premoženja nego to, kar so si zaslužili v težavnem poduku dunajskih otrok. Domú niso več šli, pisali so večkrat, pa brat jim nikdar ni dal odgovora; popolnoma jih je pozabil. Izveršili so oče šole in postali imeniten zdravnik. Imeli so srečo, premoženje jim je vidno rastlo, kupili so si na slovenskem Štajerskem lepo grajščino. Tam sem bil rojen, tam sem preživel otročja leta in hodil v šolo z Ambrožem, ki je sin mojega nadgozdnarja. Mati so mi umerli, ko sem bil komaj štiri leta star. Po materni smerti so oče vedno na grajščini ostali, in se bolj pečali z gospodarstvom nego z zdravilstvom; jaz sem pa šel v šole v Gradec in na Dunaj, učil sem se veliko potrebnih in nepotrebnih reči, postal po očetovi želji pravoslovja doktor in stopil v državno službo. Ko doveršim uk, umró mi oče komaj pet in petdeset let stari. Zapustili so mi toliko premoženja, da smem brez skerbi za vsakdanji kruh živeti, pa zapustili mi niso ne brata ne sestre in daleč po deželi nisem imel nobenega prijatelja in znanca. Ko sem bil tako sam za-se na svetu, potoval sem skoraj celo leto po Avstriji in tujih deželah. Kedar sem se naveličal tujih lepot, namenil sem si pogledati tudi slovensko domovino. Ostal sem namreč vedno Slovenec, in oče, ki niso zatajili svojega imena, dali so mi posebnega učenika za slovenski jezik; naročili so mi tudi na smertni postelji, naj ostanem veren sin domovine in naj to popravim v boljših časih, kar oni niso mogli storiti v neugodni dobi. Dolgo sem potoval po Štajerskem, in slovenska zemlja z njenimi prebivavci se

mi je od dne do dne bolj priljubila, čeravno sem videl poprej toliko lepega tujega sveta od Rima do Berolina.

V prekrasnih slatinskih toplicah pri Rogateu se seznanim z lepo Kranjico; ljubezen se je vnela med nama, šel sem za njo na Kranjsko, snubil sem jo in zaročena sva. Čez malo tednov bode poroka. Pa jaz, nemiren človek, ne morem dolgo sedeti zraven gospodične in ž njo kramljati, čeravno je to dosti prijetno. Tedaj sem se namenil, preden se oženim, pogledati tudi Kranjsko, mojega očeta domovino, poiskati svoje sorodnike, in pogledati hišo, v kateri je tekla zibelka mojega očeta. Spraviti moram svojega strica z menoj, ko se z očetom ni hotel, in menda mi ne bo težko poravnati staro zamero. Poprašal sem v Ljubljani po rojstnem kraju in sorodnikih svojega očeta in izvedel sem, da so se rodili v tisti hiši, kakor Vekoslav Davorinovič Kerstenikovski.“

„Kaj je mogoče“, zavpije Vekoslav, „da sva bratranca!“ in objame Martina v zavzetji in radosti.

„Mora tako biti“, odgovori Martin, „saj sva si tudi podobna. Bodiva si brata in prijatelja, ter si podajva na tem svetem mestu roko za večno pobratimstvo.“

Vekoslav je tedaj prvič z vsem zaupanjem stisnil Martinovo roko. Martin nadaljuje: „Odkril sem ti svojo zgodovino, povej mi zdaj ti svojo.“

„Moja zgodovina je kratka, nič je nimam“, odgovori Vekoslav. „Srečni so tisti ljudje, ki nimajo veliko zgodovine“, odgovori Martin.

„Ah kako bi bil srečen, ko bi to resnično bilo! Bil sem res do zadnjih dni srečen, dobro sem se učil v Novem mestu in Ljubljani, spričo zrelosti imam v roci, vesel sem, da sem gimnazijo lepo doveršil, in morebiti bi bil tudi vedel, kam naj se zdaj obrnem; pa en sam preglobok pogled v oči lepe Agate mi je poderl vso srečo; in saj veš iz unega pisma, koliko nesrečo je napravila moja ljubezen. Postal sem popolnoma nesrečen, in ne veseli me več življenje.“

„Tisto pismo in Agata naj te nikar ne skerbi“, odgovori Martin; „povej mi samo to, kateri stan bi si izvolil, ako bi Agate nikdar videl ne bil?“

„Premišljeval sem dolgo, pa tacega, ki bi bil prav za-me, nisem še našel. Tisti stan je najboljši, v katerem je pot do groba najdalji in najprijetniši.“

„Tedaj si mislil na smert?“

„Kaj pa da, saj človek zató živi, da srečno umre.“

„Tedaj bi bilo najbolje, da bi vsacega umorili, dokler je še dete, potem bi srečno umerl. Človek živi, da živi. Živimo pa zato, da delamo, se boljšamo in koristimo sebi in človeški družbi. Kdor

prav živi, srečno umre. Smert pa ni namen, temuč le konec zemeljskega življenja.“

„Saj ne mislim tako na smert. Bolj mislim na življenje, in srečno želim živeti.“

„Kdo ne želi srečno živeti? Veliko potov je do sreče, pa ravno tisti potje peljejo tudi v nesrečo.“

„Miru želim imeti, in toliko časa, da morem zraven opravkov svojega poklica pečati se tudi s slovstvom in umetnostjo, in da nimam težkih skerbi zavolj življenskih potreb.“

„Takih stanov je malo, pa pravega bova našla v daljnem popotovanji, ako te ljubezen preveč ne teži.“

„Ljubezen je za-me pač nesreča; koliko neprijetnega sem skusil, koliko sem izdihoval, koliko sem zasmehovan bil zavoljo te ljubezni! Dosti sem skusil njenega strupa, ako bi le Agata tudi mene pozabila, ako bi ljubiti hotla pravega človeka, ki jo more osrečiti. Gorjé mi, ako zavoljo mene pamet izgubi!“

„Ne boj se, gospodične ne izgubé tako hitro pameti.“

„Kako vesel bi bil, ako bi videl Agato na tvoji strani stopiti k altarju. Je li to mogoče, ljubi Martin? Potem bi bil prepričan, da bo Agata srečna vse žive dni.“

„Počasi Vekoslav, zakoni se ne vežejo in razdirajo tako hitro; ali ne veš, da sem zaročen? Pa čakaj, s časom se bo vse poravnalo. Videl boš še danes Agato in smel boš ž njo po volji govoriti, ako že moreš pametno govoriti. Ravno danes se je peljala z materjo k Savici. Na Bistrici pri obedu jo najdeva. Samo hitro morava odriniti odtod.“

„Kako pa vse to tako natanko veš in se tikaš z gospodično?“ vpraša Vekoslav.

„To je prav naravna reč, gospa ti bodo vse razložili, ako si radoveden.“

Gospoda sta se še enkrat ozerla po obnebi in nastopila sta stermo pot proti Bistrici. V poldrugi uri sta prišla do bistriških fužin, in tu najdeta Agato, ki se je sama sprehajala ob vodi in ribam kruhove drobljance metala. Razveselila se je popotnikov in poljubila Martina. Manj se je ogledala Vekoslava, ki ni vedel, ali je gospodična še pri pameti ali ne. Le malo besedi si je upal Vekoslav govoriti. Gospodična mu vendar z nekaj ogovori serčnost obudi ter ga prepriča, da je na duši popolnoma zdrava.

„Odpustite mi gospodična“, pravi Vekoslav, „ako sem vas kdaj preveč nadlegoval s svojo nepremišljeno ljubeznijo. Moj bratranec me je ozdravil od slepe ljubezni in zdaj sem postal ves drugačen človek.“

„Odpustila sem vam vse vaše besede že davno. Prosim vas pa tudi jaz, da odpustite, kar sem se jaz proti vam pregrešila, ker sem se norčevala z vašim srcem. Pa molčite o tem.“

„Nič nimam odpustiti, saj sem zaslužil norčevanje.“

Prišli so do mize pod orehovo senco pred prijazno kerčmo. Tam je čakala gospa in neki neznan gospod, ki je gospe k Savici spremljal. Vsedla se je družba k obedu in v prijetnih pogovorih in povestih je pretekla ura za uro. Martin je pravil, kako je popotoval po gorah, kako lepo se vidi z Triglava, in Vekoslav je moral brati pesmico, ki jo je zložil o Triglavu.

Komaj je z občno hvalo prebral svoj umotvor in so kozarci zažvenketali na zdravje novega pesnika: pristopi k mizi tisti berač, ki je pred nekoliko dnevi na klanecu imel neprijazni razgovor in mu z gorjačo žugal, kakor se je že bralo v povesti. Roko pomoli proti mizi in prosi miloščine. Družba je bila dobre volje in vsak mu je nekaj stisnil v roko. Tudi Vekoslav mu podari šestico, berač mu jo pa pod noge verže, Vekoslava serdito pogleda in odide. Vekostav obledi, kakor kamen, togota mu šine v oči, Agata pa nevoljno beraču ukaže, nazaj priti in urno pobrati šestico s tal. Berač se pohuljeno verne, pobere šestico, reče, da jo vzame samo od gospodične, in ji hoče roko poljubiti.

„Kaj imate proti temu gospodu?“ vpraša Agata osorno.

„Uni dan je ozmerjal mene sivega ubožca. Po besedah in obrazu sem spoznal, čegav sin da je. Spomnil sem se, kaj mi je storil njegov oče, kako me je pripravil ob vso srečo. Sovražim tedaj sina kakor očeta in maščevati se moram nad enim ali drugim. Vedno vam bom za petami, Lesnikarjev gospod! Gospodična! ogibajte se tega človeka; on je hudoben.“

Od serda Vekoslav ni mogel besede spregovoriti. Berač pa je naglo pete odnesel čez most, unkraj mosta še enkrat nazaj pogledal in Vekoslavu zažugal z dvignjeno gorjačo.

Pretergano je bilo veselje, vsi so se pogledovali nekaj trenutkov, kakor bi bilo med nje trešilo. Potem pové Vekoslav, kako je prvič berača srečal in kaj mu je povedal. Vsakdo iz družbe je nekaj vedel povedati o prederznosti in nesramnosti tega berača, ker dobro so ga poznali iz Ljubljane. Tolažili so Vekoslava, naj si ne dela skerbi zavolj beračevega žuganja.

Tuji gospod je šel v fužino po opravkih. Gospodična je poprosila Martina, naj jo pelje gledat fužinskih umetnih naprav, in tako je ostal pri mizi Vekoslav z gospo.

Ker je bila gospa prav prijazna, pripoveduje jej Vekoslav, kako se je spoznal z Martinom in kako je tega vesel. Ker se je gospej pogovor dopadel, vpraša jo Vekoslav: ali se je gospodični pamet že zvedrila.

Gospa ga pogleda osupnjeno, skoraj nejevoljno in odgovori, da je bila Agata vedno zdrave pameti.

„Pa ste mi vendar neko pismice poslali, da Agata...“

„Jaz vam nisem nikoli nič pisala.“

„Potem me je zopet Martin napeljal! O ti poredni človek!“

„Tolažite se“, odgovori gospa smeje se; „porednost ga bo kmalo minula. Da enkrat pride od poroke, izpihala mu bo že vse muhe iz glave.“

„Tedaj je vaša gospodična Martinova nevesta?“

„Ali tega niste mogli že poprej zapaziti?“ vpraša gospa z začudenjem.

„Nekako slep sem bil“, odgovori Vekoslav, „pa hvala Bogu, da Agata vzame mojega bratranca!“

Martin in Agata sta prišla od fužine v veselem pogovoru. Gospa je ukazala napreči. Tuji gospod in gospa in Agata sedejo na vozove. Martin in Vekoslav pa nocoj tukaj ostaneta. Ko se poslové, Vekoslav Agati pošepeta na uho: „Tistega pisma vam ne odpuštim.“

Agata mu s perstom požuga in reče z beračevim naglasom: „Vi ste hudoben človek!“

VII.

Vekoslav in bratranec sta sama ostala na Bistrici in se dobro odpočila po dolgem trudapolnem popotovanji. Ko drugo jutro precej pozno oči odpreta, pravi Martin: „Ljubi moj Vekoslav! Najina gorska dogodivščina bo predolga, ako dalje potujeva; verniva se v Bled k gospema, po kateri mi je že precej dolg čas. Uživajva še nekaj veselih dni v Bledu; uživajva zadnje dni bolje od prvih, ker mislim, da se bova kmalo morala ločiti. Vekoslav je bil teh besed vesel, naveličal se je gorá in kamenja, in potreboval je več-danskega počitka. Tedaj sedeta moja popotnika kmalo na voz in se pripeljeta po dolgočasni dveurni vožnji do bleških toplic. Bleška okolica je imela še ravno tisti obraz kakor pred 14 dnevi, samo nekaj nove gospode je prišlo in nekaj stare odšlo. Moram pa reči, da je ta lepi kraj Vekoslavu še le zdaj bil popolnoma lep, ker gledal ga je bolj s prostimi očmi. Ko se je serce večidel iznebilo nekdanjih težav, mogel je naravske lepote z vso tisto vernostjo uživati, ktera je pred 14 dnevi bila zatirana.

Samo malo dni je družba ostala v Bledu. Pisal je namreč Martinu nekdanji šolski tovarš Ambrož, kdaj bo kerčmarica z Voljbenkom poročena, in lepo je prosil v svojem in kerčmarice imenu, naj pride z Vekoslavom in če je mogoče tudi z gospema v svate. Martinu je bilo to povabilo všeč, ker že dolgo je želel vdeležiti se prave narodne svatovščine. Tedaj je družba odhod iz Bleda tako postavila, da utegne memogredé svatovščino pogledati.

V prijetnem kratkočasovanji je minul zadnji dan. Poslovlili so se od novih in starih znancev in podali zadnjič na Marijin otok. Vsi so vlekli za verv tistega zvona, ki naredi, da se izpolnijo vse

pametne želje. Vekoslav se zdaj ni zagledal v Agatine oči, toliko bolj pa se je zagledal Martin, in, če se ne motim, zarudela je gospodična pri njegovem pogledu.

Mrak je padal na jezero, ko ladjajo od cerkve proti domu. Bil je prijeten večer; veliko ognjev je gorelo po hribih okoli jezera in čulo se je glasno petje in vriskanje z bližnjih gorskih travnikov. Hladen vetrič je majal topli zrak in valčki so šepetali ob ladiji, ki se je mirno zibala proti kraju. Neki otožen duh je vladal v ladiji. Martin proti stari navadi ni pušil smodek, Vekoslavu je zmanjkalo besed. Rad bi bil nekaj zapel s svojim lepim glasom, pa serce je bilo tesno in ni hotel motiti občne tihote. Gospodična je gledala na Triglava rudeče-zarobljene verhove in s krotkim glasom je vprašala: „Kdaj se bomo zopet vozili po jezeru?“

Gospa in Vekoslav odgovorita: „Prihodnje leto“.

Martin pristavi z nekako težko besedo: „Čez nekaj let ali pa nikoli več!“

„Ali pa nikoli več“, ponovi z zamolklim glasom Agata, ter se oberne proti goram.

„Taki so potje človeškega življenja, ločiti se moramo od najljubšega“, spregovori Vekoslav.

„To ste nekje brali“, zaverne gospodična dražljivo; „pa danes ne velja, recite mar: Ločiti se moramo od ljubega, da si ohranimo najljubše.“

Spregovorivši se zopet oberne proti Triglavu. Zamišljeno je gledala v čarobno-žarne verhove — slovo je jemala od gorá.

„Je-li lepo v Banatu?“ gospá vpraša Martina. „So li tam tudi gore?“

„Ne vem“, odgovori Martin, „pa lepo je povsod, kjer ljubezen prebiva.“

Gospa se je zadovoljila s tim odgovorom, in zopet je bilo vse tiho.

Kjer se jemlje slovo, tam je vedno nekaj dolgočasnega. Ločitve trenutki niso prijetni, in človek si želi, da hitro mine tak terpežni čas. — Ločimo se tedaj tudi mi od Bleda.

Tista brezimna kerčma, v kateri je Vekoslav prvič videl svojega bratranca, ta je danes vsa v veselji in raju.

Voljbenk in nevesta sta se ravno iz cerkve pripeljala. Glasni godei in množica svatov od bližnje in daljne, skoraj pozabljene žlahte moško stopajo čez prag, vse je veselo, praznično in venčano. Voljbenk je rudeč od veselja in prav korenjak. Noge so vlite v nove plave umetno pletene nogovice in v črne hlače iz gamsove kože, ki so precej vroče za poletni čas. Kamižola iz lepega žameta se okusno prijema ravnega telesa, in iz vsacega žepa molí lepo zarobljena rutica; na persniku je rajda sytlih gumbov, pod vratom

je pa debela svilnata ruta s perstanom zvezana. Skoraj sem pozabil, da je srajca za vratom zavihana čez kamižolo. Na umetno razčesanih in zavihanih laséh čepi svilnata kapica, ki se samo v cerkvi raz glavo dene; na kapici pa sedi nizek klobuk s kratkimi kraji in širokim vencem kupljenih evetlic. Tako je bil oblečen Voljbenk in ravno tako se bili opravljeni vsi drugi svatje, samo da so nekteri namesto plavih nogovic imeli dolge črne škornice.

Poterpežljivi bravec! ne boj se, da bom tudi nevesto tako na tanko popisal. Spomnil sem se, da ji poprej še imena nisem dal, ker nisem mislil, da se bo na stare dni možila, in da bodo njeno ime čez dolgih dvajset let zopet s prižnice oznanovali.

Špela je tedaj njeno gorenško imé. Stara je sicer 40 let, pa obraz je prav dobro ohranjen. Kdor jo je videl, kako živo giblje dolge zlate uhane in štimano zavito, visoko pečo, menil je, da je dopolnila komaj trideseto leto.

Svatje so ravno sedeli pri obedu, veliko vina in jedi je že zginilo. Zvedeni starašina je ravno v dolgem govoru, ki je bil nekoliko z otrobi vezan vendar prav šaljiv, razlagal visoko pomembo današnjega praznika, ko se pripeljete dve kočiji pred hišo. V veselo dvorano stopijo Martin, Vekoslav, stara gospa in mlada gospodična. Voljbenk je porabil vso priljudnost, kakor se je naučil njega dni pri stricu pesniku, in peljal je gospodo v hladno sobo zraven dvorane k pogernjeni mizi. Godeci so zapiskali, svatje so vstali, in starašina je bil nevoljen, da svojega govora ni mogel doveršiti.

Pri gosposki in kmečki hiši je kmalo bilo vse dobre volje. Uršika se je pridno obračala, in nanašala, ker je bilo okusnega pripravljeno za gosposka in kmečka usta. Nevesta Špela je tam pa tam posedala in povsod pazila, da je bilo vsega obilno na mizah. Prav zadovoljnega obraza je bila; najbolj pa jo je razveselila ljubljanska gospa, ko jo pohvali zavoljo okusnih jedil. Starašina si je zopet zbral svoje misli in iz nova začel stari govor, a tudi zdaj ni mogel do konca govoriti.

V sobo namreč je stopil sodnijski služabnik, precej burkasta glava. Deržal se je resnobno, pazno in ostro je gledal po sobi in sukal je v eni roci palico, v drugi pa polo napisanega popirja. Ko ne najde, česar išče, v prvi sobi, stopi v drugo in tam izroči Uršiki prineseno pismo.

V pismu pa je stalo, da je Uršika za polnoletno izrečena. Uršika poda pismo Martinu ter ga prosi z besedami, v katerih se je čutila hvaležnost in veselje, naj materi razloži pomen tega pisma in jo pogovori, da dovoli v zaročbo Uršike in Ambroža.

Kmalu sedi kerčmarica pri mizi, Martin jo pa tako nagovori: „Vaša hči je stara dvajset let in menda je dosti pametna, sodnija jo je tudi spoznala za polnoletno. Vaša oblast nad njo je nehala

in ona sme si izbrati za ženina, kogar hoče, kakor ste si ga tudi vi danes izbrali.“

„To je drugače, gospod, jaz sem se morala možiti; Uršiki pa tega še kar nič ni treba“, odgovori kerčmarica malo nevoljna.

„Ali treba ali ne; z Ambrožem se ljubita, in nihče ji ne more ustaviti, ako hočeta v zakon stopiti.“

„Uršika je toliko pridna, da se zoper mojo voljo ne bo možila; pa jaz bi jej tudi ne branila, ako bi le Ambrož stanovitno službo imel. Pa Bog vé, kdaj pride do gotovega kruha, in moja hči bo še morebiti stradati morala. To me skerbi, gospod!“

„Ambrož je meni pravil, da ima že stanovitno službo“, reče vmes Uršika.

„Res še nimam terdne službe“, pohlevno pristavi Ambrož, „vendar vsak dan je pričakujem, in zato sem Uršiki rekel, da je gotova.“

„Ambrož, Ambrož, ti si me nalagal“, zaverne ga Uršika. „Dokler nisi stanoviten učitelj, rajši čakam, saj se mi ne mudi možiti.“

„V Ljubljani sem izvedel, da Ambrož kmalo dobi stalno službo, pa bolje je, da čakata, dokler da je vse gotovo“, nadaljuje Martin.

„Kedar je služba gotova, potem vama ničesa ne branim“, pristavi kerčmarica in Voljbenk zraven priterdi: „jaz vama pa napravim svatovanje tako veselo, da ga bosta pomnila vse žive dni.“

Zdaj pristopi v sobo gospod župnik, starček častitljevega obraza. Bil je spodobno pozdravljen in k mizi zraven gospe posajen. On vzame list iz žepa, in ga da Ambrožu brati. Ambrožu se je nasmejalo lice. Poterjen je za stanovitnega učitelja na sedanjem mestu.

Ambrož in Uršika od veselja nista vedela, kaj početi. Martin in Voljbenk svojih besedi nista mogla preklicati; tudi Martin je bil vesel, ko je videl svojega nekdanjega sošolca in otroških iger tovarša tako srečnega. Obljubil mu je celó, da mu pošlje vsako leto, dokler ostane učitelj v tej vasi, polovnjak vina od svoje grajščine. Toda Ambrož mora otroke in po nedeljah odraslo mladino učiti lepega petja in sadjereje, in sploh biti dober učitelj.“

Starašina, ki je dolgo motanje precej nejevoljen poslušal, začel je v tretjič govoriti. Omenil je tudi zaročbe mlade Uršike in ko je končal svoj dolgi govor, vnelo se je brezkončno ukanje, turčanje, godenje in piskanje; vse miši so pobegnile iz hiše. Voljbenk je izpil kozarec, zasukal se na peti in zaklical: „Pred duri moram stopiti, da si nekoliko oddahnem.“

Ko je mogočno pred hišnim pragom stal, šla je mimo hiše versta dolenskih popotnikov, ki so v pobožnem petji romali na svete Višarje. Voljbenk je pazljivo ogleduje. Odkar je popustil vinsko

tergovino, ni več videl dolenskih obrazov, pa zdelo se mu je, da bo poznal koga iz družbe. Kar plane od praga k staremu možu, roko mu stisne in ga potegne iz verste.

„Ali si ti Martin?“ zakliče Voljbenk.

„Oj Voljbenk! Ali me še poznaš?“ odgovori osupnjeni Doleneč. Koliko let se nisva vidila!“

Voljbenk prijatelja ne izpusti iz rok ter nadaljuje: „Nocoj ostaneš pri meni, ker veliko ti imam povedati. Od danes sem tukaj doma, to vse je moje. Stopi v hišo in videl boš mojo nevesto. Najljubši svat mi boš.“

Dolencu je bilo ravno kar nekoliko suho po gerlu, tedaj se ni dal dvakrat prositi, in stopil je v sobo k gospodi. Vljudno pozdravi družbo ter zakliče: „Kaj pa moj sin tukaj dela?“

Vekoslav je zarudel, ko ga oče nemalo nevoljno pogleda.

„Moj stric!“ zavpije doktor Martin in poda roko začudenemu starčku.

„Ne zamerite gospod!“ spregovori počasi stari Martin, „blišči se mi in nisem vas zapazil; pa ne, da bi bili celo — — —“

„Vašega brata sin“, pristavi mladi doktor in stricu roko stisne.

„Tedaj bom pa kar zraven vas sedel“, odgovori stari Martin. Pa beseda ni bila dokaj serčna. Mož je bil nekako zmešan, spomnil se je, da z bratom ni najlepše ravnal, in pričakoval je, da bo striček kaj vprašal, kar ne bi bilo prijetno slišati.

A Martin je bil jako pazen in prijazen; z nobeno opombico ni žalil svojega strica. Pravil je, da je njegov ranjki oče o bratu pod Kerstenikom vedno govoril s pravo bratovsko ljubeznijo in ga velikokrat želel videti. Na to se opravičuje stric nekako tako-le: „Mi kmečki ljudje pač mislimo vse po svoje in ne prevdarjamo veliko, kaj se godi zunaj naše vasi. Ko sem bil vaški župan, menil sem, da sem najmodrejši človek in vsaj modrejši, ko moj učeni brat, vaš oče. Nisem mogel zapopasti, zakaj so ga muhe gnale na Dunaj. Jezil sem se in vedno mislil, da iz njega nikdar ne bo kaj prida, in da bom moral za njim toliko plačevati, da mi bodo še dom prodali. Iz našega kraja pred njim nihče ni šel tako daleč uka iskat, in kako bi bil ravno jaz misliti mogel, da postane moj brat tako imeniten in bogat gospod! Se vé da iz naše hiše nikoli ni bilo tepcev in neumnežev, pa kdo bi bil tistikrat to mislil! Škoda, da sva z bratom bila zavoljo tega vedno nekaj v jezi. Rad bi mu bil kaj pisal, pa moja roka bolje čerta z drevesom kakor s peresom, drugim pa nisem hotel odkrivati, kaj čem bratu poročiti. Lani sem imel nekaj več časa in denarja; napotil sem se k bratovemu gradu, da se ž njim spravim, predno umrem, pa umrel je on, vi pa ste ravno takrat popotovali po tujih deželah. Tedaj mi vi odpustite, kar bi bil vaš oče gotovo odpustil, ako bi bil vedel, zakaj sem mu nasprotoval.“

To in drugo je govoril stari Martin in se prav veselo zagledal v svojega bratiča, med tem ko je sina, Vekoslava, le bolj po strani pogledaval, dokler ni vedel, kako je prišel med svate.“

„Sina boste pa pustili na Dunaj?“ vpraša doktor Martin kmeta Martina.

„Čemu bo on na Dunaji“, mož naglo odgovori, „še v šolo bi ga ne bil poslal, ko bi vedel, da se bo tako izpridil. Dva iz ene hiše na Dunaj, to kmetijo na kant spravi! V deželi naj ostane, če je za kaj. Pa pomislite tudi: iz naše stare in poštene hiše ni bilo še nobenega mašnika; drugi so jih pa imeli, ki so revniši od mene. Tudi moja hiša mora dobiti nekaj časti.“

Družba v uni hiši je bolj in bolj red izgubila, nekteri so šli plesat na gumno, drugi so se vsaksebi vsedli in imeli svoje pogovore. Voljbenk je tedaj popolnoma presedel k gospodi, in kmalo je skoraj sam govoril. Pravil je, kako je nekdanj s starim Kerstenikovim teržil, kako je prvič snubil svojo sedanjo nevesto, kako je videl Vekoslava pesmi tuhtati, in da mu je neka pesem tako dopadla, da se je precej spomnil vse nekdanje ljubezni in še tisti večer se odpeljal k svoji ljubi Špeli. Zató je zdravico napil Vekoslavu.

Vekoslav se je zahvalil nekako sramožljivo, in ko je kozarec nagnil, prosil je družbo, naj mu dovoli dalje govoriti.

Govoril je tedaj: „Neki dober duh v nas prebiva, da se vsi radujemo. Celo jaz sem vesel, ki sem pred malo dnevi menil, da za-me ni veselja pod solncem. Zahvaliti se moram zavoljo svoje premembe samo mojemu bratrancu, na kterege me ne veže samo sorodnost, temuč čez vse odkritoserčno in sveto prijateljstvo. Napijem mu tedaj zdravico. Ker pa v revnem življenji ni dobro, če je človek sam, dam mu za pajdašico gospodično Agato; in to storim s posebnim veseljem, ker gospodično čez vse častim, in soditi smem, da si je Martin sam izbral to gospodično za svojo pajdašico skozi revno življenje. Živila!“

Kozarci so veselo zažvenkljali; kar stopi v sobo znani berač v svoji velikosti in prederznosti. Ošabno se je ozerl po družbi, serdito je pogledal starega Martina. Vzdigne proti njemu gorjačo in zaničljivo vpraša: „Poznaš to palico? Gorjé tebi, kedar se drugič srečava!“

Izgovorivši se ošabno oberne proti durim, pa neki svat iz bližnje sobe priskoči in s krepko roko pomaga beraču, da je bil kaj hitro zunaj praga. Pred hišo je še nekaj časa razsajal, se rotil in svatom zabavljaj, potem pa je šel svoj pot proti gozdu.

Družba v sobi je bila po tem nepričakovanem primerljeji dokaj vznemirjena, besedovanje je zaostalo, in vsakdo bi rad izvedel, kaj ima ta berač proti Dolencu, ki je tako poštenega obraza.

„Zakaj pa vam žuga ta mož tako prederzno“, vpraša stara gospa Martina Kerstenikovca.

„To je stara reč“, odgovori Martin, „veliko je povedati. Ne vem vam tako govoriti, da bi bilo kratkočasno, pa vendar tako, kakor je res. Voljbenk zapri duri, da nas kdo drugi ne sliši.“

Martin stol primakne bliže, ter jame govoriti: „Ta berač še hoditi ni mogel, ko ga je neka ciganka k nam prinesla. Ni povedala, od kod in čegav je, samo to je rekla, da mu je Kilijan imé. Oče so se usmilili lačnega siromaka, in ga izredili zraven mene in mojega brata. S časom je postal pastir, potem pa je bil več let pri moji hiši konjski hlapec. Kilijan je bil priden delavec, ni razgrajal niti pijančeval, bil je pa precej termast, dolge jeze in ni si dal rad ukazovati, zdel se mi je vedno tudi nekoliko potuhnjen. Dorastel je z menoj vred, vkup sva hodila na pašo in večkrat me je zlasal ali ob tla vergel, ker je bil dokaj močnejši od mene. Ranjki oče so ga prav radi imeli, tudi on je je rad slušal, in od hiše je hotel iti, ko so umerli in sem jaz postal gospodar. Pobiljšal sem mu službo, da je ostal pri meni. Bolje je bil plačan, kakor drugi hlapci, pa vendar si ni ničesar prihranil. Ošabnemu fantu je težko bilo hlapčevati, želel je obogateti in vedno je stavil v loterijo. Drugo leto po očetovi smerti sem se moral oženiti, ko razun sestre Mete nisem imel ženske pri hiši. Moja žena precej perve dni ni bila zadovoljna s Kilijanom, ni je poslušal, kakor se gospodinji spodobi, in vsem je hotel biti drugi gospodar. Večkrat je bil tedaj zavoljo Kilijana prepir pri hiši. V nekem takem prepiru Meta zagovarja Kilijana. To ga je nekaj premenilo; postal je pohleven in prijazen. Svojo prijaznost pa je izkazoval posebno ubogi Meti. Ona ga je prav rada videla zraven sebe in večkrat sta imela tihe pogovore med seboj. — Pravil je Meti, da je visocega gospoda sin, in da bo enkrat veliko premoženja zadobil. Priprosta Meta, ki nikdar ni šla dalje po svetu, kakor do druge fare, ta je sleparskemu Kilijanu vse verjela, celó to, da jo bo v zakon vzal. Ko sem to zapazil, vprašal sem hlapca, kaj pomeni njegovo obnašanje. Naravnost mi je povedal, da se če z Meto zaročiti. Jeza me zgrabi, ko čujem, da hoče tak pritepenec, ki še ne vem, ali je prav kerščen ali ne, snubiti županjo hčer. Tudi Meto sem precej okregal, ker je jokala, da gre Kilijan od nas. Kilijan se je klatil nekaj dni po bližnjih vaséh, in našel je večkrat priložnost z Meto govoriti. Na to sem šel v grajščino in prosil gospodo, naj odpravijo tega potepina iz naše okolice. Grajšček mi je bil zmerom dober, ker bil sem mu župan, in v treh dneh so Kilijana vtaknili med vojaške novake ter ga odpeljali Bog vé kam. Meta je bila tiha in žalostna, z nikomur ni hotla govoriti. Zavoljo samega Kilijana jej pač ni bilo treba toliko žalovati, a reva je povila čez malo mesecev hčerko, ktere vsi nismo bili veseli. To je bila sramota za vso našo rodbino.

Vendar prav skerbno smo pri hiši izredili malo Minkico, nikoli jej nismo pravili, kdo je njen oče, tudi njeni materi nismo zavoljo berača ničesar več oponašali, ker smo videli, da sama dosti terpi.

Veliko let smo imeli mir pred Kilijanom, da smo ga skoraj pozabili. Neki večer smo sedeli ravno pri jedi, kar stopi naglo v hišo visok mož v berka in vojaški opravi. Sam Kilijan je bil. Meti je padla žlica iz rok, mala Minka pa je zakrila obraz v maternem naročji. Kilijan nas prevzetno pozdravi ter reče, da hoče pogledati svojo hčerko. Jaz mu pa duri pokažem, s hlapcem skočiva kviško, in kakor bi trenil, ležal je Kilijan pred pragom. Klatil se je potem nekaj dni po vasi. Prišel si bil, Voljbenk, ravno tiste dni k meni po stara vina; sedela sva neki večer blizo polnoči pri dobri kapljici in se pomenkovala o ceni in pridelku, ko si zapazil, da se je za mojim hlevom posvetilo. Precej planeva iz hiše in zavpijeva na pomoč. Ti si letel netila trapit, jaz pa, ko sem blizo čul nekaj stopinj, letel sem za njimi. Zatekel sem človeka na svojem travniku, čeravno je bila tema; skoraj sem ga zgrabil; pa udari me težka palica po tilniku, da se zgrudim in omedlim. Požigavec je ušel. — Ogenj ni škode napravil, pa Meta se je tisto noč tako prestrašila, da potem ni več postelje zapustila; čez tri tedne je umerla. Jaz sem zopet šel v grajščino in gospodu povedal, kar se je zgodilo. Beriči so Kilijana lovili po vseh krajih; zasačijo ga čez nekaj mescev in v ječo vtaknejo. Ker se mu pa ni moglo dokazati, da je on zažgal moj hlev, zato so ga čez pol leta izpustili. Dolgo nismo izvedeli, kje se je potem klatil.

Nekega dne popotujem na Gorensko k počasnemu kerčmarju denarja terjat. Sreča me mož precej izstradanega obraza; mislil sem, da je kak rokovnjačar ali berač. Ko se pa v mé zakadi in me prime za vrat, spoznam, da je Kilijan. Noge mu izpodbijem, oba padeva na tla in on pod mene. Spustil me je za vrat, jaz sem ga dobro k tlam pritisnil. Tedaj me je preklinjal in dolžil, da sem kriv vse njegove nesreče; da sem kriv, da je prišel ob poštenje in se ga ljudje ogibajo; da sem jaz morivec njegove Mete. Zarotil se je: izplačal ti bom tvojo hudobo, naj imam tudi sam ob glavo priti; varuj se, da me več ne srečaš. Moja hči pa bo imela lepšo doto, nego je vse tvoje premoženje! Groza me je bila dalje gledati obdivjanega človeka. Rekel sem mu, da je v mojih pestéh, pa da si nad njim nočem skruniti poštenih rok, in da je že inace dosti kaznovan, potem sem odskočil, naprej stekel in več nazaj ne pogledal. Hudega ni storil ne on meni ne jaz njemu, samo moja romarska palica je na mestu ostala, in to zdaj okoli nosi, kakor sem videl ravno kar. — Močno se je postaral, neznanski je njegov obraz. Kako bi se ga Minka ustrašila, ako bi ga kdaj videla, kar Bog ne daj!

„Pa kje neki nabira ta berač doto za svojo hčerko?“

„Čuden mož je“, odgovori Voljbenk, „rad se klati v naših krajih, pa iz njega ni izpraviti nobene skrivnosti. Vemo, da ima revno hčer na Dolenskem, pa kje nikomur ne pové. Pravi sicer, da za-njo doto nabira, pa kako, ne vemo. Ljudjé sploh govore, da denar zakopuje.“

„To je hudoben“, odgovori stari Martin, „škoda je za-nj, ko bi bil tako lahko ostal pošten človek. Nezadovoljnost s svojim stanom, ošabnost pa nespametna ljubezen so človeka preslepile in spravile na tako nesrečno pot. Bog varuj mojo hišo!“

Gospá se je bala po noči voziti, tedaj se je jela k odhodu ravnati. Voljbenk urno prinese najboljšega vina za šentjanževca in napolni kozarce. Gospodična Agata, ki je večidel tiho sedela ves čas, povzame zdaj besedo: Dovolite, da nekaj besed govorim z mladim gospodom Lesnikarjem vpríčo vse družbe. Zavoljo nekterih bleških pogovorov in nekega pisma me vest peče. Odpustite mi to, gospod Lesnikar!

Vekoslava so te besede pripravile v prijetno zadrego, s serčnim glasom odgovori: „Rad, iz serca rad vam odpustim, gospodična! celo zahvalim se vam za veliko besed, ktere dobro pomnite, vendar ravno danes tega ne morem storiti zastonj. Tukaj vidim tri srečne pare in sploh toliko radosti, da je ne morem prenesti. Tedaj mi je nekako milo pri sercu, in bolj moram misliti na svojo revščino, kakor na vse vaše veselje. Premišljeval sem tedaj, ali bom tudi jaz kdaj tako preserčno zadovoljen?“

Serčni glas mi pravi, da bodem; samo po drugi poti, nego do zdaj moram sreče iskati. Prepričali ste me vi, gospodična, in moj ljubljeni bratranec, da sem hodil po napečnih potih in posebno bratranec mi je pokazal pravo pot, ki k sreči pelje. Po tej poti bodem enkrat srečen. Ko sem pa zdaj, draga gospodična, vaše sreče priča, morate tudi vi enkrat priča biti moje sreče in radosti, in če hočete, da vam odpustim, obljubite mi, da pridete k obhajanju moje nove maše.“

„Ne vem, ali bom môgla priti, morebiti mož ne bo dovolil“, odgovori gospodična z nasmehom.

„Moža pa jaz povabim“, spregovori stari Martin, „in vsi drugi, kar vas je tukaj, mi roko dajte, da pridete na našo novo mašo. Saj morate tudi enkrat viditi, kako se Doleneec veseli.“

„Doktor Martin je podal staremu Martinu roko v lastnem in svoje neveste imenu. Tudi vsi drugi so obljubili priti; Voljbenk je celó rekel, da bi prišel tudi brez povabila.“

Stari Martin je bil močno vesel, objel je svojega sina, kterega je pred malo trenutki že mislil na poti pogubljenja; in da se ni od veselja razjokal, ustavilo je samo to, ker so se gospé in Martin na pot ravnali.

Vekoslav bi je bil rad dalje spremljal, pa oče ga je uderžal, rekoč: jutri si iz glave izbiješ posvetne muhe. Gospoda se je prav prijazno in vljudno poslovila, in ko so kočije zginile izpred praga, stisne Voljbenk starega Martina za roko, pa reče: zdaj smo sami domači, zdaj smem enkrat prav iz vsega gerla zavriskati, potem bova pa pokusila neko tako kapljico, da boš mislil, da piješ nebeško medico; a tvoj gospod mora še danes eno pesmico skovati.

(Konec prihodnjič.)

Deklica in pesoglavci.

(Narodna pravljica; na Dolenskem zapisal J. Jurčič.)

Ta čas, ko so bili še Pesoglavci po teh krajih, plela je neki dan lepa deklica sama na njivi. Kar je zagledala, da jih gre veliko kerdelo mimo. Ker je vedela, da so hudi, in zavoljo svojih pesjih in kosmatih glav strašni viditi, zbežala je s polja. Pesoglavci vidijo, da je mlada in pravijo: „Dajmo jo vjeti!“ Berž se celo kerdelo spusti za njo v dir. Deklica je vedela, da ne uide urnim petam, zato spleza na gosto smreko in se skrije med vejami. Pesoglavci imajo po pesjo glavo in oči v tla obrnjene, zato ne morejo navzgor pogledati. Tako niso mogli videti, na kateri smereki deklica skrita čepi. Bodli so torej s svojimi dolgimi sulicami ob deblih od smreke do smreke tako dolgo, da je po skorji nekega drevesa pritekla rudeča kri. Ostopili so tisto smreko in so jo izruvali; tako jim je prišla deklica v pest.

Zaperli so jo potlej v visok grad, ki ni imel nič vrat. Tam notri ni vidila žive duše, kakor včasih Pesoglavce, ki so na noč domú zahajali, po dnevi pa zaklenili njo in eno mačko; samo lino so jej odperto pustili, da je solnce sijalo čez-njo. Tam notri je ven in ven jokala in Boga prosila, da bi še enkrat prišla k očetu domu. Večkrat je mislila skozi odperto lino na streho zlesti in s strehe skočiti na tla. Pa vselej, ko je nogo vzdignila, skoči mačka na lino in tako jezno začne renčati in parklje brusiti, da je bilo deklice strah. Nekdaj posebno močno joka in Boga prosi. Kar zagleda starega dedca pred seboj. „Kaj ti je, mlada?“ nagovori jo dedec. „K očetu bi šla rada“, pravi deklica. „Kako boš šla, ali ne veš, da pesoglavski grad nima vrat?“ reče dedec. „Vem, ali jaz bi skoz lino šla, pa me ta mačja žival ne pusti“, pravi ona. „Zato te ne pusti, ker ima mačka v repu devet peklenskih vragov, ki so vsi s Pesoglavci zmenjeni. Daj mački kos mesa in kedar ga bo pobi-

rala, odreži jej rep, verzi ga čez glavo devet komolcev daleč čez lino in nič več ti ne bode branila.“

Tako je mož djal in je zginil, da deklica ni vedela, ni kedaj ni kam. Storila je po njegovem svetu: dala mački mesa, v hipu odrezala jej rep, vergla ga devet komolcev daleč čez glavo in tiho se je huda žival potihnila v kot. Deklica spleza precej v mraku čez lino na streho in ko ni vedela, ne kam ne kod doli ob zidu, vidi kosorepo mačko počasi in klaverno lezti po verhu slemena na drugi konec poslopja. Leze za njo in pride do drevesa, ki je s svojim veršičkom dotikalo se strehe, in vidé mačko po drevesu priti do tal, pleza še ona in srečno uteče.

Noč se je bila storila, Pesoglavci pridejo domu in zagledajo kosorepo kervavo mačko. Berž ugamejo, kaj je to, in dvanajst jih poišče sled in teče za ubežno deklico. Med tem je bila pa ona že blizo očetovega doma pritekla. Oče njen je imel kovačnico pri vodi zidano. Tisto noč ga ni bilo doma, ker je bil šel izgubljene hčere iskati. Zato povodno kolo, ki je sicer kovaški meh gonilo, ni klopotalo, ampak vse tiho je bilo. Vrata so bila zaperta, okno z železno mrežo prepreženo, zato ni mogla noter. Dolgo je klicala ter klicala, pa očeta ni bilo, in že je mislila pred kovačnico na klopi zaspati. Kar jej na misel pride; morda bi me zasledili Pesoglavci in še hujše bi mi bilo. Zato premišlja, kako bi noter prišla. Na zadnje jej v glavo pride, da lahko navadno kolo sname in pri luknji pride v kovačnico in res tako stori. Komaj se notri odahne in luč naredi, kar zasliši zunaj Pesoglavce govoriti. Po sledu so bili za njo prišli. Berž podpre vrata še bolj z železom, zasloni okno, v roke pa vzame široko sekiro, ki jo je bil oče ravno prejšnji dan naredil in se vstopi k lini, skozi katero je bila sama noter prišla. Kmalo izvohajo Pesoglavci to luknjo in eden prikaže pesjo glavo v kovačnico. Deklica mahne in mu jo odbije. Potem ga potegne popolnoma noter. Drugi so menili, da je sam zlezal, in pokazal se je še eden in zopet eden skozi luknjo, kteremu je vsacemu tako primerila, kakor prvemu.

Ko je drugo jutro oče kovač žalosten prišel domu, našel je hčer in na kupu v kovačnici dvanajst Pesoglavcev, ki je je hčer pobila.

Bohinjsko jezero in Savica.

(Dalje.)

Preden sedemo v ladijo, ozrimo se nekoliko okoli sebe. Jezero je dolgo pet četerti ure, široko do pol ure vožnje in globoko je do sedemdeset sežnjev. Vleče se od jutra proti večeru; na južni in severni strani sega prav do gorá. Spredaj na jutranji strani pa se razprostira dobro obdelana dolina.—Kjer se Sava va-nj izliva, stoji sv. Janeza cerkev, najstarejša vsega Bohinja in zidana v pozno-gotiškem slogu. Majhena je, pa znotraj precej čedna, altarji imajo lepe stare slike. Na deski za velikim oltarjem najdeš med mnogimi napisi tudi lastnoročni napis Vodnikov. Vreden spomina je tudi neki že tristo let star napis nekega brezimnega slovenskega pesnika, ki kaže, da so Slovenci že takrat vino poznali. Glasi se: „qui plus bibit quam borsa premore, ta je na bore.“

Kakih sto korakov pod mostom vidiš „korita“. Komaj Sava iz jezera stopi in sprejme podružnico Mostnico, pride streljaj na dolgo v veliko stisko med visocim skalovjem. Gladke belooprane, vse prevertane in izpodkopane skale so na nekterih krajih tako ozke, da čez Savo poskočiš, ki se mirno vije v zeleni globočini. Tukaj vidiš tudi najlepše postervi in lipane, ki se tvoje nazočnosti in tudi ternika ne ustrašijo. Ne zmenijo se za vado; celó Angleži, tako izverstni ribiči, ne morejo jih izmikati iz hladne vode. Pravil mi je neki ribič, da so ribe tako pametne, ker imajo tukaj veliko šolo.

Pa čas je, da dalje gremo. Veslarja sta vzela dolga tanka vesla. Njune močne roke so pripravljene, tedaj stopimo v ladijo. Brez strahu se izročimo deskam, ki nas bodo nosile čez pogubni brezen, ker terdno zbita in široka je ladija; najhujši vihar je ne more prevrniti ali razklati. Naglo smo od kraja in jezero dobi tisto černo bojo, ki ga posebno loči od zelenega bleškega jezera. Pri skali „Kok“, do ktere pridemo v petih minutah, tam je jezero že 30 sežnjev globoko. Vredno je to skalo bliže pogledati. Visoka skala visi nad mirno vodo, skala ima počez tudi široko poč, in tako plavamo v lahki ladiji nad černo globočino pod opoklo skalo, ki visi nad nami. Vselej sem se spomnil na potres, ko sem obstal pod to skalo, in zavil sem čoln od groznega mesta.

Dalje veslaje se sprijaznimo z jezerom, ki se nam zdi tako krotko in gladko; ladija na videz stoji na mestu, le voda beži mimo nas. V gladkem črnem zerkalu vidimo globoko pod seboj svitlo solnce, okoli ktereга se oblaki versté; okoli nas pa so postavljene vse gore jezerove pokrajine. Če pa ladijo zaziblješ, oživi se mrtvo zerkalo: maja se solnce, zibljejo se oblaki, in stare sterme gore kimajo z belimi glavami. Tako vidiš veličanstvo in smešnost v ravno tistem zerkalu.

Ob sredi jezera v popolni samiji stoji cerkev sv. Duha. Veliko tednov je v letu, ko zvonikar poldan zvoni samo svoji družini; veliko je tudi takih zimskih tednov, da solnce ne posije pred njegov prag, in da ne čuje družega okoli svojega doma kakor veršenje burje, pokanje jezerskega ledu in gerjenje gorskih plazov. Pa ravno v ta kraj, ki človeka sili biti puščavnik in premišljevati stvarnikovo vsegamogočnost, katero tako veličastno vidi okoli sebe, postavili so naši očaki cerkev sv. Duha. Čez čertert ure se prepe-ljemo mimo predgorja Naklega na tisto mesto, kjer je imeniten jek. Gora Viševnik na severni strani vstaja naravnost kviško iz jezera do višine, kjer dreves ne razločujemo vsaksebi; poln je grap, prepadov, navpičnih zobov in gladkih širokih sten. Viševniku nasproti je ravno tako visoka gora tik jezera, bolj je obrasena pa več ima derč in prepadov, ko Viševnik. Za nami pa je skalno Naklo. Ako glasno zavpiješ, poverne se ti glas vsaj sedemkrat; če pa ustreliš iz puške, čul boš pokov brez števila, ki se kmalo združijo v nepretergano glasno bobnenje. Lepo razlega se jek samo pred poldnem, popoldne pa je večidel vetrovno, kar vzame jeku vso moč.

Ta del jezera je najbolj divji. Od daleč se čuje votlo bobnenje Savice; na treh straneh pa so gorske stermine, „sklad na skladu se dviguje golih hribov kamni zid“. Pa visoki so ti zidovi, nekteri se dvigajo celó do goličave, beli sneg je pokriva leto za letom, in južni oblaki počivajo na njih v nemirnem preseljevanji. Orjaške stene, ki ti nasproti zijajo, vse so temnosive in večidel gole; le malo je med njimi prostora za svitlozelene mecesne ali temno gostokrilo jelovje, v katerem prebivajo divje koze varne pred lovcem, ki jih zalezti ne more. Mnogoverstne so podobe razdžanih skal, globokih prepadov in pretergov, šterlečih verhov in širokih derč, v katerih pogosto vidiš ledeni sled zimskih plazov. Imena verhov nam dokaj pomenljivo kažejo, kake so gore: Migovec, Škerbina, Poderta gora, Vogel, Viševnik. Več je še tukaj zanimivih verhov; pa gledal sem je s tako vérnostjo, da mi ni bilo mar prašati, kako se imenujejo. Samo Bogatina naj še omenim. Na tej gori so po stari pravljici Benečani kopali čisto zlató. Še zdaj je v gori neki veliko zlata. Če hočeš iti po-nj, moraš po dolgem potu skozi gorsko rupo stopiti na trohljivo ozko berv, ki te pelje čez široki prepad. V prepadu šumi voda, po kateri plava strupeni zmaj. Berv se maja, zmaj z repom maha po vodi in grozno žvižga, kedar stopaš čez berv, pa nič se ne boj. Unstran bervi je stena suhega zlata, pa torilo in nož, da si nastergaš, kolikor moreš odnesti. Ne naloži si preveč, da se ti nazaj gredočemu berv ne vlomi in te v brezno ne pahne, pa ne oziraj se nazaj, da te zmaj ne zagrabi in požre. Ker je to delo tako težavno, zlato še vedno ni načeto; Benečani so pa morali drugi pot imeti do tega bogastva.

Naj povem še eno pravljico od jezera.

Prebival je zraven jezera voglar, ki je bil tako pošten, da ga neki večer obiše podlesni mož ali podlesnjak. Voglar si je kahal ravno žgance za večerjo. Podlesnjak pa je bil lačen in voglarju pojé vse žgance. Voglar se zboji tako imenitnega gospoda, kosmatega divjega moža, in se kar ne pritoži, da je prišel ob večerjo. Divji mož pa je bil večerje tako vesel, da voglarju obljudi, osrečiti ga za vse žive dni in ga celó obogatiti, ako le poprej povodnega moža ali povodnjaka premaga, s katerim se mora ravno zdaj bojevati. Veli voglarju ž njim, ter mu pové: ako se na jezeru pokažejo bele pene, tedaj je umorjen povodni mož, in to pomeni srečo za voglarja; ako se prikažejo rudeče pene, tedaj je pa umorjen podlesni mož, in voglar naj zbeži, da tudi njega gorjé ne zadene. Prišla sta k jezeru, in podlesnjak se zapodi va-nj; pa kmalo se verh vode pokažejo rudeče pene. Voglar je žalosti ostermel in ni precej pobegnul. Kar začne voda veršeti, peniti se in kviško rasti, Voglar se prestraši, teče, kar more, pa voda mu je bila za petami, da jih je komaj odnesel, ter veliko sveta za njim se je pogreznilo v globočino. Od tega večera, in to je že dolgo, ne godi se voglarjem kaj dobro; pa tudi ribiči niso bili srečni, ker ribe nimajo več take cene, kakor njega dni, ko so se ljudje bolj postili. — To je menda edina pravljica o jezeru bohinjsem, ker prebivavci okolice so vse druge pozabili v skerbéh za težkozasluženi vsakdanji kruh.

V koncu jezera nam širok bel prod naznanja, kje Savica v jezero teče. Rečica se je upokojila v Ukanski ravni; pohlevno prišumi v jezero hladna svitla voda. Pa kakor hitro je pogreznjen beli plitvi prod v černo globočino, tako naglo se tudi bistra voda zmeša z mlačno jezernico. Tako Savica po kratkem divjem teku umre v mlačnem mertvem jezeru; iz njega pa prerrojena zopet vstane: slavna slovenska Sava.

Čez malo trenutkov smo na suhem in zapustili smo za nekaj ur černi brezen. Ako se čez-inj ozremo nazaj, veliko dalje se nam zdi jezero, kakor smo ga merili od une strani. Zgornja dolina bohinjaska pa se nam zdi skerčena, proti jezeru nagnjena, in nje konec, gora pod Koprivnikom, zdi se nam nizek herbet. Koprivnik ali Kropivnik je malo lep kraj, pa zadobil je po pesniku večer spomin. Na Koprivniku je Vodnik prebival, gori je prepeval najlepše pesmice v obliči Triglava, ondod je tolikanj gledal na planjavo jezera v dnu med gorami. Vozil se je čez ravno to jezero, in šel je pred nami k Savici, ktereje je prvo pesem pel, kratko sicer pa zdravo in krepko. Tri leta je Vodnik prebival v tej okolici, od ktere se je poslovil leta 1796. (Konec prihodnjič.)

Slovníška opomba.

jih — je

Nekaj časa sem so jeli pisatelji ogibati se besede jih pri prehajavnih glagolih in rabijo akusativ **je**; to menda zato, ker menijo, da je narod nepravilno vpeljal za akusativ obliko jih na mesto pravega akus. je. Kdor tako misli, pač prav rabi za akus. je, ne pa jih. Toda tu tiči druga pomota. Ta raba narodova, da ima jih mesti je, vkoreninjena je v staroslovenščini. Ona namreč veže veliko prehajajavnih glagolov z genitivom ne pa z akuzativom, ter rabi ihъ, ego, jegо (=ga) mesti je, i. Poglejmo nekaj izgledov:

I izvedoša ego iz tverdini, i ostrigoša ego. (Gen. 41. 14.) — In so ga pripeljali iz ječe, in so ga ostrigli.

Egda obreštem čeloveka sicevago (Ibid. 38.). — Bomo li našli tacega človeka?

Dvojih sinov mojih ubij, ašte ne privedu ego k tebě; dažd ego v roce moje, i az privedu ego k tebe. (Ibid. 42. 37.) — Ubij dva moja sina, ako ti ga ne pripeljem nazaj; daj mi ga v roke, in jaz ti ga bom nazaj dal.

Po jeliku že ih smiręhu, toliko množaišii bivahu. (Exhod. 1.12.) — Kolikor bolj so jih (je) zatirali, toliko bolj so se množili.

Ašte mně predasi ljudi sije, pogublju ih. (Num. 21. 2.) Ako mi izročiš te ljudi, pogubim jih.

Vnide že k nim Josif zautra, i vide ih, i behu smušteni. (Gen. 40. 6.) — Vnišel je k njim Jos. zjutra, in jih je videl, in bili so žalostni.

I reče Jakov: privedi mně je, da blagoslovlju ih, i približi ih k nemu, i lobza ih, i obet je. (Gen. 48. 9.) — Privedi je k meni, da jih blagoslovim; in približi jih k njemu, in jih je poljubil in objel je. — I blagoslovi je i reče (Ibid. 15.) — (Ed. Dikovski).

Čto hoštete mi dati, i az vam predam i; on toli iskaše podobna vremene, da jegо prodast. (Ostr. Math. 20. 15.) — Kaj mi hočete dati, in jaz vam ga izdam, — in iskal je ugodnega časa, da ga je izdal.

Že iz teh izgledov je razvidno, da je vezala staroslovenščina s prehajavnimi glagoli mnogokrat genitiv; v zadnjih dveh stavkih imamo celo pri eni besedi oba sklona, (blagosloviti ih — je; prodati i, jegо). Toda kateri prehajavni glagoli — kedaj imajo genitiv, kedaj akusativ — je li prosto — vse to bi bilo treba še preiskati. Za sedaj naj nam bode le to samo, da ni napečno rabiti jih, da se ga ni treba bati, kakor bi bil nepravilen; pač

pa je dobro, da se vpelje spet bolj v navado izmed ljudi že zginili akus. je *). Več oblik ko jezik ima, bogatejši in lepši je. Zlasti ondi je pristojno rabiti je, kjer nam ne dela dvoumja; torej če ni treba, ne smemo zametovati starih podedovanih biserov, marveč ohranimo stari jih (genitiv) in zdramimo tudi skor zaspali je (akuzativ). Mi Slovenci imamo še marsikaj starega, kar pa le preradi drugim v ljubo opuščamo ter jezik kerčimo. V tej zadevi pa našega jih že zato ne smemo izobčiti, ker imamo še drugi je (biti) kot pomožni glagol (je videl), in tako utegneta se sniti dva je, kar oči in sluh bode; vzemimo na pregled te stavke: „Gorenske planine so dvigale plešaste svoje glave; jutranje solnce jim je je zlatilo.“ (Glasn.) „Denarje sem zgubil, dobro vem, da je je zapečnik našel, pa mi jih ne da nazaj.“

Taki stavki so neprilичni, prostak jih ne bo umel, drugi pa na prvi pogled menil, da je tiskarna pomota, torej modus in rebus! Ohranimo obe obliki, pa varujmo se dvoumja. — Dobro bi bilo, ko bi kdo preiskal, pri katerih glagolih, in kedaj je rabila staroslovenščina genitiv, kjer rabimo sedaj akuzativ, in pa koliko nekdanje rabe bi se dalo še zdaj oživiti v zlogi z današnjo govorico.

Pri tej priliki še nekaj. Mene zmiraj obhaja misel, da je naša oblika za akuzativ edn. moš. sp. zato enaka genitivu (njega, ga, sosedu), ker je staroslov. pogosto vezala prehajavne glagole z genitivom, in s časom se je po izgledu drugih jezikov preneslo vse v akuzativ, kar je zavisno od prehajavnih glagolov, s stvarmi pa tudi oblika. Če je to, imamo zopet dokaz, da se nam genitiva jih ni treba ravno plašiti.

P. Ladislav.

*) Da bi bil toživnik „nje, je“ izmed ljudstva že zginil, to je pomota; za predlogom je navaden in edino veljaven vsem Slovincem; verh tega pa živi tudi sam za-sé brez zveze s predlogom, če drugot ne, vsaj pri koroških Slovincih, katerim skoraj češče rabi mimo toživnika „njih, jih“. Kako je v tej zadevi pri štajerskih Slovincih? Kar imamo dobrega, prvotnega, pravilnega, ne dajmo, da nam pogine; obudimo torej tudi pravilni slovenski toživnik „nje, je“, za srednji spol v ednini, in za vse spole v množini, ki se ga doslej skoraj vsi pisatelji ogibljejo. Zakaj bi nam rabil pravi toživnik v množnem številu samo v zvezi s predlogom, sam za sé pa nobene veljave ne imel?

Vredn.

Književne čertice.

Ponosnega veselja igra gotovo slehernemu rodoljubu slovenskemu sercu, ko gleda marljivo delovanje na polji slovenskega napredka, ki se čedalje lepše razvija. Narodna zavest, narodni ponos izbuja se dan za dnevom veselejše tudi v najdaljših pokrajinah mile Slovenije naše. Posebno se pa slovstvo slovensko razcveta veselo in, če pojde po sreči naprej, čaka ga še lepša prihodnost. Leto za letom postaja obilnejše gledé broja, kakor tudi gledé raznovrstnih struk, na ktere se razvija in razdeljuje. Do zdaj smo obdelovali najbolj slovniško in lepoznanstveno plat, česar je tudi trebalo, da smo dobili po slovniških pravilih ustanovljen jezik, ktereга lepoznanstvo gladi in čisti. Lani smo storili že velik korak naprej lotivši se naravopisa, in po Kozlerjevem zemljovidu tudi prvo stopinjo v zemljopis, ktereга bode g. Jesenkovo delo, ki se nam iz Gorice obeča, skorej pomnožilo. Geršakova čitalnica donša nam izverstne narodarske razprave, in s Bleiweisovimi in Vilherjevimi igrami se je napravil tudi na dramatičnem polji prvi začetek.

Ni ga skorej tedna, da bi ne izšlo kako novo delo slovensko med svet. S kolikim hrepenenjem pa pričakuje posebno mladina slovenska vsako po časnikih naših naznanjeno novo knjigo, — in dobivši jo v roke, rekel bi, da jo kar požre! Ali ravno to je, kar me skerbi in vznemiruje. To naglo požiranje ni dobro. Ni vse zlato, niso same rudeče jagode, kar se piše in popeva v slovenskem jeziku: kdo bi hotel to terditi? Koliko terdih kamenov, ki le pre-radi zastanejo v za vse navdušenih srcih mladenških, se poserka med zlatimi biseri v nepremišljenej naglici! In če vemo, da se človeka slabo raje prijemlje ko dobro, kakšna korist utegne iz tega za našo mladino vzrasti? Temu kriva je nezmožna razsodnost mladostna in še premalo uglajeni okus gledé slovstvenih lepot in dragocenosti. Če hočete, povem Vam eno na primer: Godilo se je meni in mnogim tovaršem mojim, ni še tega dve leti, da se nam je dopadal spis v nekem zabavniku slovenskem in to tako zeló, da smo ga za naj goršega v celem zabavniku imeli, spis, ktereга je kritika pozneje čisto — zaverгла. Po tem so se nam še le oči odperle!

Kako temu v okom priti? Čujte možaki narodnjaki, ki radi pravite: „Mladina je naša nada“, — temu pomorete lahko Vi, da se vam tem gotoveje izpolni, česar se nadjate. Tu je versta na Vas, da pokažete in razjasnite, česar neizkušena in neizvedena mladež še ne ve, še znati ne more. Kar hočemo in zahtevamo mi slovenska mladina od Vas, ki ste izkušeni in izobraženi možje, je,

da se zopet poprimete živo in krepko kritičnega delovanja. Mlačnost in lahkomišelnost, ki vlada na tem polji slovenskega slovstva že nekaj let sem, ne more ne sme še dalje terpeti, če nočete, da zabredemo v zmešnjave, iz katerih se bomo pozneje le težko izviti zamogli. Kam pridemo, če bode še dolgo „Slov. Glasnik“ le bolj hvalisal kakor reševal vsakega, ki kaj slovenskega na beli dan spravi, kakor da bi bilo za slovensko knjigo že dosti, da je le slovenski pisana, — in če bodo „Novice“ še dolgo odpravljale vsako delo s privajenim izrazom: „Kaj več o tem delu drugo pot?“ Tacih „druzih pot“ nabralo se je „Novicam“ že toliko breme, da jim želimo iz serca dober tek, kedar se jih bodo lotile. Tako, mislim ne more in ne sme nikakor več ostati za naprej, če nočemo lastne svoje škode.

Vsako novo delo naj se tedaj hitro, ko zagleda beli dan, v tem ali unem časniku kritično pregleda, da se očitno pleve odberó od dobrega zernja, da se razločijo izverstnosti, pa tudi slabosti brez vsakih ozirov, natančno in določno, ne samo v poverš-njih besedah.

Pa pravite: Pisatelji naši so večidel mladi začetniki; če denemo njihova dela na rešeto ostre kritike, ostalo nam bode le malo rabljivega zernja, in verh tega preplašimo mlade delavce, da si naprej ne upajo več s kakim novim delom na dan.

Naša misel v tej zadevi je druga; pervenci reš da so povsod bolj ali manj pomanjkljivi, ali kaj in koliko je pravega talenta v pisatelju, vidi se ročno tudi v pervencih njegovih. Takemu naj se pokaže tedaj čisto in odkritoserčno: Vidiš, dragi moj, to je tako in tako; tukaj si jo dobro zadel, ta pa, ne vem, če bo veljala; to le je izverstno, uno pa slabo; tega se derži, unega se varuj itd.

Pameten človek se ne bode branil podučevanja, tem manj, ker ni samo pisatelju nego tudi ostalim bravcem na korist.

Kar pa nikamor ne kaže, s takim pa le kar proč; brez usmiljenja naj se zaverže in izčerta iz slovstva. Nič ne de, če nam po tem takem ostane le sila malo kaj vrednega; ljubša nam je šaka čiste pšenice, ko celi vagan druge, med katero je več ko pol plev in ljulike. Kar je zlato, ostane zlato tudi v ognju; za smeti je pa tako pravi prostor le na gnojišču.

Smešna se nam tudi zdi misel, ki daleč okoli velja, da namreč vsak domorodec moral bi biti tudi pesnik ali vsaj prozaičen pisatelj. Če je kdo teh rodoljubov skoval nekoliko neslanih stihov, ali pa načerkal šako praznih in abotnih čenčarij, potlej pa kar misli, da si je nesmertne zasluge pridobil za narod in domovino ter hoče, da bi ga kar v zvezde kovali.

Slabo za narod, ko bi ne bilo druge pomoči in družega pota domorodstva svojega djansko kazati! Pisateljstvo je le poseben dar previdnosti božje, ki ni vsakemu dan; kdor pa svoj narod v resnici

ljubi, našel bode stotero priložnost, djansko kazati mu svojo ljubezen.

Začnimo tedaj pregledovati in pretresovati vse od kraja, toliko skerbneje, kolikor več smo zamudili ta leta sem s svojo zanikernostjo in, skoraj bi rekel, nemarnostjo. Lože se ljulika popiplje in popopleje, dokler je še redka, ko pozneje, kedar pšenico daleč preraste tem bolj, ker nepristrane kritike še niso nikoli nobenemu slovstvu škodovala, važnost in visoka vrednost njegova pa se je spoznala v vsakej literaturi že davno.

To kritično polje naj bi si posebno „Slov. Glasnik“ prisvojil, ki bi tako sčasoma lehkó obsegal celo zgodovino novejšega slovstva našega. Kako lepo in podučljivo je prebirati Glasnikove vezke prejšnjih let, ko je med drugo stvarino donášal tudi izverstne kritike gg. Levstika, Valjavca i. d. Ali to pot je zapustil „Glasnik“ in zdaj — donáša le ktere! pesmi, novele, včasih še kako slovstveno obravnavo ali pa starinoslovsko preiskavo. Reči moramo, da nam nekaj časa že ne zadostuje več „Slov. Gl.“.

Res je, da je Glasnikov jezik najlepši, najčistejši vseh naših časnikov in knjig — ali kdor ga ne bere samo zavoljo miline in gladkosti jezika, pregleda ga in položi, skorej bi rekel, nevoljno na stran. Pa je res tudi sitno toliko razkosane novele prebirati od meseca do meseca, tako da je skorej treba, da na novo pregledaš, kar si v zadnjem tistu bral, če hočeš ostati v pravem teku povesti, kar je pa za tiste, ki se ne pečajo samo z branjem — in taki so menda večidel vsi naši bravci — dosti težavno. Tudi se vživa sladkost in nježnost lepe novele le tedaj prav, če se lahko od začetka do konca na enkrat prebere.

Namen in cilj, kterega „Glasnik“ sedaj sledi, bi se torej po našem mnenju ravno tako in še menda veliko lepše dosegel, ko bi se novele in pesmi, ktere nam donáša na mesečne pole razkosane, vkupno izdale v letniku, kjer bi potem cela knjiga še dosti cenejša prišla.

Če hoče „Glasnik“ pravo nalogo lepoznavsko - podučnega periodiškega lista izverševati, moral bi se celó prestrojiti. To bi se pa kakor menimo, dalo doseči tako le: V prvo naj bi izhajal „Glasnik“ v mnogo krajših dobah (k večemu vsakih štirinajst dni!) v dosedanji obliki; v drugo pa naj bi donášal zraven dosedanjega gradiva še dosti raznoverstnejega, namreč kritičnega zapopadka, saj je ravno kritično delovanje tacega lista, kakor bi naš „Glasnik“ rad bil, med najglavnejimi nalogami njegovimi. V pervej versti naj bi se pregledovalo domače slovstvo, naj bi se pretresovali domači pisatelji; potem naj bi se pa tudi na slovstveno delovanje ostalih sorodnih nam narodov marljivo gledalo ter seznanivali Slovenci z izverstnejimi plodovi vseh bratov naših Slovanov.

Toliko „Slov. Glasniku“, Bog varuj iz kakega družega namena, ko iz čiste domoljubnosti. Dolgo me je že tiščalo na sercu, torej sem se z velikim veseljem poslužil priložnosti, ktero nam ponujaš ti, ljubi „Slovenec“, razkrivaje raznoverstne potrebe našega naroda. Stavimo kaj, da bi se po tem načinu „Sl. Gl.“ dan na dan bolj priljubival vsem izobraženim Slovincem, ter da bi število njegovih bravcev čedalje bolj naraščalo. Priljubljenost kakega časnika kaže se najbolj v tem, da se že komaj dočaka dan, ko pride novi list, ne pa če je bravcem vse jedno, če pride ali ne.

Da je pa takov list, kakoršnega bi radi „Glasnika“ imeli, silna potreba za nas Slovence, ni dvombe; dobivali bi potem lahko doma, kar si moramo zdaj iskati daleč na Dunaju v „Slavische Blätter“ in pa v „Zukunft“. In vendar je veči del naše vedoželjne mladine nezmožen naročevati si gori opomnjenih listov.

Pa bi mi hotel kdo oporeči: Da govoriti in nasvetovati ni težko, pa storiti je druga? — temu bi samo odgovoril: Poskusimo, pa bomo videli, kakšen bode vspeh. Bogoslav.

Pričujoče „Književne čertice“ smo prenatisknili iz „Slovenca“, da je zvedó vsi čast. Glasnikovi čitatelji in podporniki; ob enem je prosimo njih blagovoljnega svéta, kako naj se v prihodnje Glasnik preosnuje, da bode popolnoma izpolnjeval pravo nalogo lepoznavsko-podučnega lista. Nočemo se spuščati v natančno presojo celega spiska, samo nekaj besedic naj stoji še tu v pojasnjevanje in prevdarek:

Kakor se vsemu spisu pozna, vznemirja mlademu Bogoslavu serce seosebno pomanjkanje prave kritike. Res, kritika je potrebna vsaki literaturi, da jo opleva in varuje, da je plevel ne preraste; res pa je tudi, da je v literaturi, ki še le perve kali poganja, ostra — preostra kritika zamorila že marsiktero žlahtno cimo, da se ni razvila in obrodila pričakovanega sadú. Ta po mnogih skušnjah poterjena resnica je bila vedno glavno vodilo pri natanjevanji književnih del; če smo le kaj dobrega našli v kakem delu, omenili smo njegovih prednosti, rahlo pa opomnili njegovih slabih strani. Kedar se pa Glasnik preosnuje, kedar se širje polje odmeri njegovi delavnosti, tedaj se vé da bode treba, da vselej bolj do jedra seže vsaj imenitnišim prikaznim na slovstvenem polji slovenskem, kakor se je godilo to v prvih letih njegovega obstanka.

Da je v zadnjih letih „Glasnik“ le bolj lepoznavsko polje obdelovati začel, temu je vzrok seosebno velika siromačija pripovednega lepoznavskega blaga, po katerem se, kakor je sploh znano, najlože zbuja ljubezen do branja v narodnem jeziku. Da si je pridobil „Glasnik“ po tem poti obilo novih prijateljev seosebno med

mlajšim zarodom in med ženskim spolom, pričuje nam okolšina, da ima sedaj čez tretjino več naročnikov in čitateljev ko v prvih letih. Radi ga vendar z novim letom preosnujemo in podučni književnosti več prostora odmerimo, samo prosimo, da se nam ta želja od več strani pismeno razodene, ker bi radi ustregli večini naših podpornikov.

Kar se tiče g. Bogoslavove želje, da bi Glasnik vsaj dvakrat v mesecu v dosedanji obliki izhajal, moramo opomniti, da bi bilo to le tedaj mogoče, ko bi se naročnina primerno zvišala, ker prizadeva izdava Glasnikova več stroškov mimo drugih časnikov, ki ne plačujejo nobenih honorarjev pisateljem za njih trud. Ker podpirajo slovenski rodoljubje, kakor je znano, vse slovenske časnike in vse narodne naprave z enako darežljivostjo, prej ko ne bi jim povikšana cena Glasnikova nikar ne bila po volji, ker bi jim naklonila novih izdavkov. Sicer pa tudi mi želimo, da priraste, najprej ko je mogoče, iz malega lističa kak veči lepoznavski časnik.

Toliko se nam je zdelo danes opomniti; kako bi trebalo Glasnika z novim letom osnovati, da bode še lepše izpolnjeval svojo nalogo, o tem pozneje.

Vredn.

Sanja Matere Božje.

(Povedica isterska; zapisal J. Volčič.)

Povedaju stari ljudi, da se je Majki božjoj prisanjalo, da kada je ona svojega sinka nanajuč zaspala, prišli so tri ljudi židovani i ukrali su njejega sina Isusa nanajuč zaspanega. Ona teče k s. Osipu. O Osipe družo moj! čemo pojt gledat mojega sina Isusa. Počekajte, Majko Marijo! dokle petehi zapoju. Kada su petehi zapojali, teče Majka Marija k Osipu: Petehi su zapojali; hodmo gledat mojega sina Isusa. Počekajte, Majko Marijo! dokle drugi petehi zapoju. Kada so drugi petehi zapojali, poteče Majka Marija k s. Osipu. O Osipe, družo moj! drugi petehi su zapojali, hodmo gledat mojega sina Isusa. Počekajte Majko Marijo! dokle tretji petehi zapoju. Kada su tretji petehi zapojali, teče Majka Marija k s. Osipu: O Osipe, spredragi družo moj! tretji petehi su zapojali, hodmo gledat mojega sinka Isusa. I oni su šli gledat njejega sina Isusa. Hodili so hodili, na daleko su prišli, namerili su se oni na tri mlade pastiriće, na tri mlade volariće. Bog vas pomoz, tri mladi pastirići, o vi tri mladi volarići! Bog vas primi, Majko Marijo! Ste li vi čuli ali videli pasajuči kega po tima putići, po tima stazicama. Mi nismo nijenega videli pasajući po

tima putiči, po tima stazicami. Hodili su oni hodili, na daleko su prišli, namirili su se oni na tri mlade pastiriće, na tri mlade ovčariće. I govori Mat Marija: Bog vas pomози! tri mladi pastirići, o vi tri mladi ovčarići: Ste li vi čuli ali videli hodeć kega tima putiči ali tima stazicami? Bog vas primi, Majko Marijo! Mi nismo čuli ni vidili nijenega hodeći tima putiči, ni tima stazicami. Hodili su oni hodili, na daleko su prišli ter su se imbatili (namirili) na tri mlade pastiriće, na tri mlade janjčariće. I govori Mat Marija: Bog vas pomози! tri mladi pastirići, o vi tri mladi janjčarići; ste li vi čuli ali videli pasajući kega po tima putiči ali po tima stazicami? Bog vas primi, Majko Marijo! Mi smo čuli i mi smo vidili, da su pasali tri ljudi židovani, med sobom su peljali jenega malega ditića va tankoj stomanjici va kervavoj (cerlenoj) baretici va židovanima postolčići, med sobom su ga peljali, šibom su ga šibali. Hodili su hodili, na daleko su prišli; namerili su se oni na jenu malo crikvicu, i šli su oni pred tu crikvicu i čuli su nutre tri ljude židovane i malega sinka Isusa. I govori Mat Marija: O vi tri ljudi židovani! otvorite vi meni vrata, da grem ja vidit mojega sina Isusa. Oni nisu vrat otvorili. Mat Marija se je tri put poklonila, vrata su se na obe vratnice otvorila. Kada mat Marija nuter pride, zagleda svojega sina Isusa na verh križa propetega; i on joj govori: hodi z Bogom! tuja ženo nespoznana. A ona govori: dosad sam bila mila majka, draga majka; a sada sam tuja žena nespoznana. Bih vam rekala mila majko, draga majko, ali ne smem. Hod'te vi do svoje svete dodome, i važgite na svako oknajce četiri svečice voščenice. I šla je ona do svoje svete dodome, i važgala je ona na svako oknajce četiri svečice voščenice, on put je prišal njeji sin Isus. Amen. Isus!

Cvetlici.

Kraj potoka je cvetela,
Mlada še vijolica,
Oh cvetela in duhtela,
Se črez vodo stegala.

Unkraj vode je cvetela,
Njena mila sestrice,
Oh cvetela in duhtela,
Se na to stran stegala.

Zlato solnce ju je grelo,
Ljubkal potok je obé,
Pa sercé ju je bolelo,
Ker ste bile ločene.

Druga k drugi hrepeneli
Celo lepo ste pomlad,
Dokler niste ocveteli
In se tužni vlegli spat. G. Višečki.

Slovstveni oglasnik.

Zemljepisna začetnica za gimnazije in realke. Izdal in založil J. Jesenko. V Gorici 1865. — Kedar koli smo zahtevali Slovenci, da bi se po naših gimnazijah in realkah mimo slovenščine še kak drugi predmet učil v slovenskem jeziku, vedno so nas nasprotniki narodovega napredka odvrčali s tem, da še nimamo v ta namen pripravnih bukev. In zares — s čimur so naše prošnje vedno pobijali, to je bilo le preresnično; do naj-novejših časov Slovenci razun slov. slovnice in beril še nismo imeli za noben predmet prikladnih bukev v domači besedi; še le v najnovjšem času se je jelo z nami tudi v tej zadevi na boljše obračati. Nov vesel prirastek na polji šolske književnosti je tudi pričujoča „zemljepisna začetnica“, ki je pred nekaj dnevi v Gorici beli dan zagledala. Po znani Belingerjevi zemljepisni početnici osnovana, vendar po izvedbah drugih učenih zemljopiscev pomnožena obsega v prav pregledni sestavi vso zemljopisno tvarino, kolikor je je mlademu dijaku v prvi latinski in realni šoli vedeti treba, in razpada v šest oddelkov. V I. in II. razdelku se govori o začetnih vednostih iz svetopisa in zemljopisa, v III. je govorjenje o zemlji in morji, v IV. o poveršini zemeljski, v V. o prirodninah, poslednji pa zapopada državni zemljopis celega sveta prav na kratko, avstrijski državi pa je po vsej pravici veči prostor odmerjen. Po osnovi in izpeljavi v ničem ni zaostala za nemškim izvirkom, da-si ravno se tu pa tam kaka potrebna maličica še pogreša, n. pr. gimnazija v Kranju itd.. V mnogih rečeh pa je mnogo popolnša in še prikladniša za šolski poduk od Belingerjeve početnice. — Slovenska beseda je skoz in skoz jasna in razločna, kakor se dan danes še ne najde v vsaki slovenski knjigi; tudi zemljopisno imenstvo zadostuje po naših mislih malo da ne vsem pravičnim tirjavam. V oblikah se je ravnal g. pisatelj sploh po sedanji šolski pisavi, kar je vse hvale vredno; različna pisava v šolskih bukvah — če prav bi bila tudi boljša — mladino samo bega in pravi napredek ovira. Škoda, da se z ozirom na to pedagoško pravilo niso umaknile navadnim slovenskim oblikam nektere posebnosti, n. pr. teržstvo, sočsko, bačsko, muro-anizsko, ratečsko, možki (zakaj ne možski, kakor pri unih?) itd. (namesto navadnih; terštvo, soško, baško, moško itd.); njih izreka se slovenskim ustom jako upira. Tu se bere nar, tam naj, zdaj samo stoječe, zdaj s pridevnikom zraseno, (n. pr. najniž, naj niži, nar niži, najnižji) itd.; veliko tacih razlik in posebnosti se vendar ne nahaja v knjigi. Po vsej pravici jo prištevamo najboljšim šolskim bukvam in serčno želimo, da se nam kmalo vpelje

v šole, za ktere je bila spisana. Knjiga, čedno natisnjena — le škoda, da se je va-njo vrnilo nekaj preveč tiskarnih pogreškov — šteje 104 strani in se prodaja po vseh bukvarnicah po enaki ceni, namreč po 60 nkr. — Priporočamo je vsem Slovincem, sosebno pa naši mladini, da jo prebira z največim pridom; tudi za šolska darila se nam zdi vsa pripravna. Naj najde po vseh stranéh obilne podpore!

O tej priložnosti ne moremo zamolčati želje, da se slovenski pisatelji moški lotijo sestave tudi drugih, srednjim šolam potrebnih bukev; slov. matico pa prosimo, naj priskoči, kolikor koli more, vsaj za zdaj izdavi slovenskih šolskih bukev na pomoč.

Slovanska biblioteka. Pod tem naslovom začne na Dunaju izhajati jako imenitna nabira slovanskih književnih del, ki bode obsegala s časom klasike vseh slovanskih narodov v izvorni besedi. Vsak mesec pride 1 vezek na svitlo, štiri pole debel, in naročnina za celo leto bode iznašala samo 3 gld. a. v. Vsakemu klasiku se dodá njegova slika s kratkim životopisom vred. Najpred neki pridejo na svitlo Puškinovi spisi. — Komur je znano, kako težko, da celó nemogoče si je za gotove denarje pridobiti kako književno delo v poljskem ali ruskem jeziku, vsak bode z veseljem pozdravil to književno započetje g. J. Livčaka, vrednika rusinskega časnika na Dunaju. Da nam v kratkem začne izhajati!

Kriesnice. Milošte dragoj nesudjenoj. — Pod tem naslovom je prišla na svitlo — kakor naznanja „naše gore list“ II. knjiga prekrasnih „Kriesnic“, ki so si našle tudi med nami Slovenci obilo prijateljev. „Kriesnice“ — tako piše omenjeni list o njih — so pravi ures novijega hrvatskoga pjesništva te se možemo njimi ponositi. Ovom prilikom želimo od serca, da naše krasotice obljube još više njim namienjene pjesme, jer će uviditi, da se mogu takmiti sa svakim tudjim sličnim proizvodom.“ — Cena jim je 80 nkr. Da bi se prikazale vendar tudi po slovenskih bukvarnicah, po katerih navadno hrovaško-serbskih bukev zastonj iščeš! Kedaj se vendar tudi z našim knjigoterštvom oberne na bolje?

P. J. Šafaříks „**Geschichte der südslavischen Literatur**“. Poslednji oddelek (III. zvezka drugi) Šafaříkove jugoslovanske literarne zgodovine je ravno kar prišel na svitlo in obsega pregled serbske književnosti od l. 1730 do 1830, namreč kratke životopise serbskih pisateljev, ki so v tej dobi živeli, in pa imenik njih književnih izdelkov. S tem zvezkom je torej doveršeno g. Šafaříkovo delo, v katerem je zapopadena in pojasnjena skoraj vsa jugoslovanska literarna delavnost do leta 1830 in ktero ostane za vse čase neogibno potrebno vsakemu Slovanu, ki se želi temeljito seznaniti s staršo književno zgodovino Slovencev, Hrovatov in Serbov. Hvala g. J. Jirečku, ki nam je iz rokopisa Šafaříkovega izdavo oskerbel!

el — * „Slavische Blätter“ na Dunaju prav veselo napredujejo. Našli so si med Slovani in med drugi narodi že toliko prijateljev in podpornikov, da nam od julija t. l. dvakrat v vsakem mescu na svitlo prihajajo. VII. vezek, ki je 15. julija zagledal beli dan, obsega sestavke ‚Die Kaschuben und ihr Land‘, ‚Gjuro Daničić‘, životopis s sliko vred, prestave slovanskih pesmi in razno drugo drobnjavo iz družabnega in književnega življenja slovanskega. Med drugimi književnimi novicami je sosebno imenitna ta, da je našel g. A. Kralickij v basilijanskem samostanu na Černeckaji gori blizo Munkača staroslovenski psaltir, na pergament pisan, ki obsega vseh 150 psalmov in Mozesovo pesem na štirih listih. Misli se, da spada ta psaltir med najstarše spomenike staroslovenske književnosti.

* Pred kratkim je prišla na Dunaju na svitlo „Priprava za istoriju svega svijeta radi djece. Preveo po Šleceru pokojni Dim Vladislavljević a na svijet izdal V. S. Karadžić.“ Izdavo je oskerbela g. Karadžičeva vdova. Knjiga šteje 202 strani in cena jej je samo 60 nkr. — Vukovo ime jo priporoča vsakemu Jugoslovanu.

Besednik.

Družba sv. Mohora. Izdava letošnjih družbinih bukev se je proti lanskem letu za nekaj dni zapoznila; razpošiljava se vendar že prične okoli 8. dne tekočega mesca. V tem času je družbi zopet nekaj novih udov priraslo, tako da jih šteje sedaj že 2719. Vseh stroškov je letos 2551 gld. 77 kr., prejemkov pa 2999 gld. 94 kr.; tudi matično premoženje je primerno naraslo. Kar je denarja čez stroške ostalo, nakupilo se je za-nj za 128 gld. raznih bukev č. gg. dek. predstojnikom, za 101 gld. 35 kr. 25 gg. farnim predstojnikom, za 102 gld. gg. bogoslovcem, za 116 gld. 82 kr. pa slovenskim gimnazijam in realkam. Vabilu k pristopu za prihodnje letu pristavljamo serčno željo, da se oglase čast. družniki vsako leto, če je le mogoče, že v prvih treh mescih novega leta, da se more lože in za časa presoditi, koliko bukev se more dati v natis, da se stroški kolikor je mogoče po prejemkih zravnaajo.

Seja družbe sv. Mohora. Dne 16. julija je imel odbor družbe sv. Mohora sejo, v kateri se je sporočevalo o veselem družbinem napredku v tekočem letu in med drugimi manj važnimi rečmi sklenilo tudi to-le:

1. Ker se je pri končnem obračunu pokazalo, da prejemki tudi letošnje leto presegajo družbine potroške, zato se bode

za ta ostanek nakupilo po znižani ceni raznih slovenskih bukev po več iztisov za darila a) 56 č. gg. dekanijskim predstojnikom; b) 25 farnim predstojnikom, t. j. šestim v goriški, kerški, lavantinski in ljubljanski in enemu v teržaški škofiji, ki imajo največ družnikov v svoji fari za darila ali farne bukvarnice; c) častitim gg. bogoslovcem v Celovcu, Gorici, Ljubljani in Mariboru in d) gimnazijam v Celji, Celovcu z realko vred, Gorici, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Novem mestu in v Terstu ter goriški in ljubljanski realki. Častiti gg. dekani torej dobé: Majcigerjevo „zgodovino sv. Cirila in Metoda“, lavretanske pridige“, Umekove „Pesme“ in „Marije Rožencvet“; gg. farni predstojniki: „Marije rožencvet“, „Pridige“, Lesarjeve „zgodbe sv. cerkve“, „Elizabeto“, „Alvaredovo družino“, „Pravljice“, „Veroniko“ in „Cirila in Metoda“ od Umeka; gg. bogoslovci „Lavr. pridig“ po 16, Humbertovih „Resnic“, „Živalstva“ in „Rastlinstva“ po 10 iztisov; sl. gimnazije in realke pa bukve: Cegnarjeve „Pesmi“, Jesenkovo „Zemljepisno začetnico“, Bilčeve „Pervence“, Levstikov „Kraljedv. rokopis“, „Ajanta“, „Georgikon“, „Ismael-beja“ in „Kritona“ vsacih bukev po 5 iztisov za najpridniše uboge dijake.

2. Ker ni namen družbi sv. Mohora, da bi se bogatila, ampak da med prostim ljudstvom koristne bukve razširja in ob enem tudi slovenske pisatelje podpira, bilo je sklenjeno:

a) Da postane vsaka knjiga, ki jo dá družba sv. Mohora na svitlo, spet pisateljeva lastina, kakor hitro se družbina izdava poproda, če že pri sprejemi rokopisa ni bilo drugače odločeno.

b) Da se zviša plačilo za spise, ki so v gladki, popolnoma pravilni slovenščini pisani in je družba v natis prevzame. Plačevala bode družba vprihodnje take izvirne spise po 17 gld., prestave pa po 12 gld. za tiskano polo Koledarčkove oblike; če pa je spisom treba še poprave v besedi (v oblikah nič ne dé) ali celó predelave, tem se bode plačevalo tudi vprihodnje kakor doslej po 14 in 9 gld. za tiskano polo. Če bi se pa kak popolnoma pravilni spis tiskal v Cvetnikovi ali še v veči obliki, plačeval se bode po 20, oziroma 15 gld. za tiskano polo.

c) Da družba sv. Mohora slayni slovenski matici v Ljubljani g. Vojskove bukve brez vsacega povračila dosedanjih stroškov prepusti.

3. Cena letošnjim družbinim bukvam se takole ustanovi: „Večernice“ in XI. in XII. zvezek se bodo prodajale po bukvarnicah po 20 kr. „Oglenica“ in „Koledarček za leto 1866“ po 36 nkr. in „Cvetnik“ po 50 nkr.

Zastran trilogije Wallenstein. Znano je Slovencem, da je poslovenil naš visoko cenjeni pesnik znano Schillerjevo trilogijo „Wallenstein“; žalibog je doslej samo „Valenštajnov ostrog“ zagledal beli dan v prav izverstni prestavi in gotovo je v vsakem prijatelju lepoznanške književnosti obudil živo željo, da izide vse

delo na svitlo. Da se to kmalo zgodi, združilo se je v Terstu nekaj domorodcev, ki nabirajo novce, da bi se kupilo to lepo delo in se podarilo „slovenski matici“, da v kratkem ž njim Slovence razveseli. Doslej je v ta namen nabranih 68 gld.; če bode nabira dosti obilna, sklenjeno je, da se imajo tudi tiskarni stroški ali vsaj nekoliko njih plačati iz nabranih novcev; ako bi pa sl. matica ne hotela prevzeti dela, ima se natisniti na stroške darivec. Komur je mar povzdiga naše lepoznavske literature, vsak naj pripomore po svoji moči, da se ta lepa misel kmalo v djanji izpelje. Kdor koli je volje v ta namen kaj darovati, naj se oberne naravnost v Terst do g. pisatelja; nabiralo bode pa doneske tudi podpisano vredništvo. Domorođci! priskočite na pomoč, kakor ste pomogli že v marsikteri drugi zadevi!

* Poslednje „Novice“ so prinesle za vse Slovence preveselo naznanilo, da je že vstanovljen odbor, kteremu se je izročila izdelava že davno zaželenega slovensko-nemškega slovarja; vodja temu odboru bode č. g. stolni dekan dr. J. Pogačar. Nadjamo se, da so se poklicali v ta odbor možjé, kterim ni samo popolnoma znano slovensko narečje, ampak kteri imajo v oblasti tudi staro slovenščino in druga slovanska narečja, da se ustvari delo, ki bode terdna podlaga slovenski pisavi še poznim unukom. Vesel napredek je storila slovenščina v poslednjih desetih letih; upamo, da se nam prikaže tudi v novem slovensko-nemškem slovarju, da gg. izdelovateljem že pod rokami ne zastari. Bog blagoslovi to početje, ki nam obeta za vse prihodnje čase najlepšega sadü.

* „Slovanska Beseda“ na Dunaju je sklenila, da si napravi v središču avstrijsanske deržave slovansko knjižnico in se obrača do vseh slovanskih založnikov in pisateljev s prošnjo, da bi jej pošiljali v ta namen svoja dela, naj si bodo pisana v kakoršnjem koli slovanskem narečji. Rado bode po želji sl. „slov. Besede“ tudi Glasnikovo vredništvo nabiralo dela in je pošiljalo na svoje mesto. Gg. izdatelji! kdor želi za knjižnico „slov. Beseda“ na Dunaju kako delo darovati, naj je pošlje vsaj do 1. oktobra t. l.

✎ **Zastran Cvetja.** ✎

Cvetja 27. vezek, poslednji snopič IV. šestke, razposlal se je pred nekim dnevom vsem čast. gg. naročnikom; gg. ljubljanski dijaki ga morejo pri gosp. J. Thomasu, bukvozevu v Ljubljani, po 25 nkr. dobiti. Hvala vsem čast. gg. podpornikom!

Listnica.

G. M. V. v V. Hvala za lepe národne reči; kmalo se pričnó. — G. V. M. v K. Obljubljene povesti prosimo; ali ste pismo prejeli? — G. A. J. v L. Še ni za rabo; torej Vam tudi želje nismo mogli izpolniti. — G. J. O. v L. Treba je pesmi pred natisom še mnoge poprave. — G. J. V. Hvala; prosimo kmalo spet novega kaj.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič, tiska pa J. & Fr. Leon.